

[Start](#)[Sök](#)[Hjälp](#)[Om SBL](#)[Om databasen](#)[Meriter](#) | [Biografi](#) | [Författare](#) | [Arkivuppgifter](#) | [Tryckta arbeten](#) | [Källor och litteratur](#)

C Charlotte Cederström (f. Mörner)

Född: 1760-03-02 – Halmstads församling, Skåne län (på Duveke)

Död: 1832-02-22 – Alvesta församling, Kronobergs län (i Benestad)

[Författare](#)

Band 08 (1929), sida 135.

Meriter

3. Christine Charlotte Cederström, f. Mörner af Morlanda, [den föregående](#) hustru, f. 2 mars 1760 på Duveke i Halmstads socken, Malmöhus län, d 22 febr. 1832 på Benestad i Aringsås socken. Föräldrar: överstelöjtnanten greve Karl Gustav Mörner af Morlanda och Sofia Elisabet Steuch. HedLFrKA 1803.

Gift 1) 17 okt. 1780—14 aug. 1799 med majoren friherre Axel Ture Gyllenkrok, f. 3 dec. 1751, d 31 maj 1805; 2) 19 nov. 1800 med [friherre Bror Cederström \(se ovan\)](#).

Biografi

Ch. M. uppfostrades hos sin morfader Elof Steuch på Duveke och hans maka, f. Juul. Längre fram kom hon till sina föräldrar på Gemmatorp, Gåvetorp och Oby (Kronobergs län) och omtalas i sept. 1776 ha ämnat sig till Gustav III: s hov, en föresats, som på annat håll uppges ha förverkligats. Tjuguårig äktade hon hos mormodern på Duveke friherre Axel Gyllenkrok, äldste son till en av Skånes då rikaste magnater. Hon fick sitt nya hem på Björnstorp, det ena släktfideikommisset. Äktenskapet blev emellertid icke lyckligt. Ch. G. sökte tröst i vänskapsförbindelser, teckning och poesi. Särskilt hade hon anlag för karikatyrer och fick även smärre vittra alster tryckta. En i handskrift bevarad diktsamling från 1789—90 visar huvudsakligen melankoliskt-sentimentala stämningar. Hon skrev även skaldebrev till »vittra» vänner, bl. a. ända från 1778 — senare användande de pastorala namnen Celmire och Lycis — till friherre Knut Leijonhufvud, som hon 1790 besökte på Lindö. En versifierad beskrivning över denna resa visar hos Ch. G. andra, väsentligare drag, en humor och satir, som röja hennes frändskap med brodern Hampus Mörner, under vedernamnet »Hampus hussar» känd som en av den gustavianska tidens största skämtare. När därför Leijonhufvuds vän K. Kr. Gjörwell i brev till sin dotter julafton 1795 förkunnar upptäckten av en ny »vitter dame» å svenska parnassen, heter det, att hon »lyser av snillegåvor, dock av det mera glada och liksom självs-våldiga slaget; vilket är också mindre att undra på: ty hon är ung till sinnet och lever stundom uti stora världen». Det alster, som Gjörwell läst, var »Cecile eller ömhetens seger», skriven med rousseauansk sentimentalitet. Vida kvickare var Charlottes efterskrift (bilagd Gjörwells brev), sedan »Cecile» av annan hand omarbetats.

Charlotte Cederström, f. Mörner.
Oljemålning av K. F. von Breda. 1804. Överhöstallmästaren frih. F. Wrangel, Ellinge.

Förhållandet till maken försämrades under 1790-talet, och från 1798 finner man visserligen Ch. G. alltjämt å Björnstorp, men Gyllenkrok boende å Svenstorp. Till den formella skilsmässan gav maken anledning. Ch. G. hade emellertid redan förut förlorat sitt hjärta till en annan. 1792 dyker general Bror Cederströms namn första gången upp i hennes brev, han nämnes av Gjörwell 1795 som hennes »förtrogne vän», då hon just till Cederström översänt »Cecile». Då Ch. G. var bunden, friade Cederström 1798 till hennes syster, Sofia Louise Sprengtporten, vilken dock avböjde, bl. a. med hänvisning till »min systers och Herr generalens attachment», som hon trott vara oupplöslig, och till utsikten, att Gyllenkroks ohälsa och »usla diet skulle sluta dess dagar». Äntligen fri 1799 vigdes Ch. M. 1800 med Cederström.

Allt talar för att Ch. C. i sitt nya äktenskap vann en sällsynt stor lycka. Efter makens förflyttning till Stockholm 1802 kom hon även mer i beröring med »snillen och konstnärer», »Guds adel» enligt hennes terminologi. I hennes »Skaldeförsök» 1800—12 (i handskrift) är tonen ofta idyllisk och glad, t. o. m. uppsluppen. Den 21 jan. 1803 blev hon hedersledamot i Målare- och bildhuggareakademien och tog 24 jan. inträde. Hon deltog i akademiens utställning s. å. och även 1807 med försök i allvarigare ämnen, vilket just icke låg för henne. Betydelsefullare blev den sociala roll, hon kom att spela. I en skildring heter det därom: »I dessa dagar voro få illustrare societeter i Stockholm än krigspresidentens salong, men det erkännes, ej genom hans snillrika umgänge, utan genom hans musikaliska och poetiska makas.» En av de återkommande gästerna var den kände tonsättaren, krigsrådet O. Åhlström. Denne var svåger till Anna Maria Lenngrens man, och så infördes även den kvicka skaldinnan hos Cederströms, där hennes skaplynne säkerligen väl harmonierat med värdinnans. Genom Åhlström hlev även J. D. Valerius Cederströms sekreterare i krigskollegium 1805 och en välkommen gäst hos sin chef. »Detta umgänge», skriver B. von Beskow, »utövade på Valerii världsbildning ett omisskännligt inflytande.» Det var där, han tillägnade sig »detta fina levnadsvett och detta förbindliga uttryck av sin naturliga välvilja», som utmärkte honom. Åhlström, som utgav den bekanta serien »Skalde-stycken satta i musik», spelade i Ch. C: s aftoncirklar många av dessa kompositioner för att höra hennes omdöme och upptog i sin samling tretton av hennes dikter, därav nio tonsatta av Åhlström och en av henne själv. Dessa dikter höra till hennes formellt bästa, med klar och lätt diktion. De flesta äro naturbeskrivande idyller, några reflexionsdikter. Flera andra av Ch. C: s diktalster blevo folkpoesi i skillingtryckets form. Mest känd är den vemodiga »Välkommen, o måne, min åldriga vän», till vilken hon satt melodi. Inledningsstrofen går igen t. ex. i Emilie Flygare-Carléns »Ett köpmanshus. i skärgården» (1859—60), och visan lär ännu i sen tid ha sjungits i bl. a. Vikbolandets skärgård. Av annat kynne var Ch. C: s »Sällskaps-sång» med omkvädet »I synnerhet i gott kalas / Med några bröder och ett glas», som enligt Henrik Lilljebjörn brukade sjungas av bruksherrarna i Värmland vid glada måltider under 1800-talets första decennier. Från tiden efter 1812 har man blott få dikter av Ch. C, men på prosa en reseskildring från 1818. Hon läste gärna svensk historia, älskade detta ämne »med mycken eld, visste däri mycket, dömde med urskiljning och lade ofta i själva uttrycket något originellt» (Wieselgren). Efter Cederströms politiska fall bodde han och hans hustru på Oby (Kronobergs län) samt på vintern i Växjö. Även i den nya miljön bevarade Ch. C. sina vittra intressen, och begåvade ynglingar (P. Wieselgren, K. M. Ekbohn) fingo röna hennes lust att hjälpa. Krigspresidenten dog 1816, djupt sörjd av sin maka. Från 1829 bodde Ch. C. ständigt på den idylliska herrgården Benestad, vid sjön Salens vackra strand. Hon dog där och begrovs vid Cederströms sida på Blädinge kyrkogård.

I sin ungdom ansedd för en skönhet var Ch. C. samtidigt till sitt väsen karlavulen, något som att döma av senare porträtt starkare accentuerades med åren, samt icke utan excentricitet. Likväl hade hon enligt Leopold fått »gåvan av en evig älskvärdhet». Som tonsättarinna och skaldinna var hon givetvis diletterant, men som konstnär kan hon icke fränkännas drag av självständighet. Särskilt i sina karikatyrer visar hon en kvick och träffsäker uppfattning, varjämte hennes teckningar av vitt skilda samhällstyper äga icke ringa kulturhistoriskt intresse; de visa starkt släkttypen med brorsonen Hjalmar Mörners kända stockholmsbilder. — Själv klagar hon i brev 1795 till Per Tham över, »att vi fruntimmer ha blott lappris kunskaper» och tillfogar med tanke på sin bildningslust: »är icke sådant likväl en god böjelse, fast den ligger i sin linda?» Ch. C. ihågkommes emellertid ej blott för sin produktion. Samtida ha tillräckligt vittnat om det upplivande i hennes humoristiska läggning och spirituella konversation, i hennes »passion för sitt fäderneslands vitterhet», för konst, musik och historia. Att hon under Gustav IV Adolfs särskilt för litteraturen föga gynnsamma tid använt sin sociala ställning till att samla likasinnade omkring sig med uppmuntrande entusiasm, stödjande, där så behövdes, med beredvilligt öppnad hand, var ej utan betydelse. Icke utan skäl

målade P. Krafft d. y. 1806 å en piedestal med Pallas Athene's byst vid sidan av hennes bild orden: »Åt henne som gynnar och livar konsterna ägnat.»

Författare

Bengt Hildebrand.

[Sök i Nationella Arkivdatabasen](#)

Arkivuppgifter

Tryckta arbeten

Tryckta skrifter: [Impromptu], tecknad på en wördad faders grift-sten... (Nytt och gammalt, Lund d. 15 nov. 1786, N:o 46, s. 365—366; anon.). — Vid tidningen, om högvälborna fru grefvinnan Mörner, född Pipers död, som timade på Toppeladugård d. 22 jan. 1791. Af dess sörjande granne. Lund [1791]. 4 s. — [Dikter] (Skalde-stycken satta i musik, utg. af O. Åhlström, D. 11, Sthm 1803, N:o 1, 3, 6, 12, 15, 18; D. 13, 1805, N:o 1, 8; D. 14, 1806, N:o 2, 11, 12; D. 15, 1807, N:o 2 och 9, den sistnämnda med musik av grevinnan Charl. Cederström; samtl. dikterna anon.). — Klagan ['Jag skådar winterns mulna dagar'] (Wexiö-bladet d. 13 dec. 1823, N: o 50, s. 3; anon.). — Jag drömde, jag vaknade (Magasin för konst, nyheter och moder, Arg. 1, 1824, N:o 8, s. 59; anon.; mel. *ibid.*, Pl. 30). — Helsning till månen ['Välkommen, o måne, min åldriga vän'] samt utdrag av Den förstämde luthan (i P. Wieselgrens biografi över C. i Biogr. lexikon, Bd 9, 1843, s. 272—273; omtr. av B. Schöldström i Idun 1891, s. 270, samt I tittskåpet, Sthm s. å.). — Sällskaps-sång ['Fast vintern med sin kalla hand'; 2 strofer] (K. & H. Lillje-björn, Hågkomster, 2: a uppl., red. av E. G. Lilljebjörn, Sthm 1911, s. 75). — Ett flertal visor bland anon. skillingtryck, däribland: 'Välkommen, o måne . . .' (jmf. ovan), Härnösand 1802, Sthm 1839, Sundsvall 1841, Jönköping 1843 (även omtr. i senare visböcker); Jägaren ['Förgäfwes björnen mot mig ryter'], Skara 1846, Skellefteå 1850 [Jagar wisa. Orden af grefvinnan Cederström, musiken af Schmidt], Hjo 1853; Hussar-wisa ['Hwar en will ha sin wisa'], Växjö 1838; Minuten ['Hwar blef du af, o minut'], Sundsvall 1844; Löfsalen ['Jag bygger en löfsal i närmaste dal'], Sthm 1841, Linköping 1842 o. 1856, Jönköping 1843; Tårarna ['Kan ingen wrå åt mig uppsökas'], Lund 1843; Vår visa 1790 [Maij qvåde] ['Ljufwa wästan med din flackt'], Gtbg 1839 (även hos Åhlström, D. 11, N:o 15); Visa ['När mig himlen gäf ett hjerta'], Gtbg 1841, Linköping 1842; Kojan [Den enslige] ['Lifligt mig foglarnas samljud förtjusar'], Skellefteå 1850 (även hos Åhlström, D. 11, N:o 1). — Utdrag ur Rese-beskrif-ning 1818 (se nedan) tr. av B. Hildebrand i Norrköp. tidningar 22 aug. 1925 (Östgötaresa för 100 år sedan) samt Sv. dagbladets lördagsbil. Hus och hem 16 och 23 jan. 1926 (Resa i Sörmland år 1818; En visit hos Sophia Albertina på Tullgarn 1818).

Översatt: [C. J. Dorat], Zeilas bref til Walcour och Walcours bref til Zeila. Öfvers. fr. fransyskan af C. C. M. Lund 1789. 30 s. [Omtr. o. något tillökad under titel:] Den bedragna, men upprättade oskulden, eller Zeilas bref til Walcour och Walcours svar til Zeila. Ny uppl. U. o. 1802. 26, (2) s. (Anon.).

Handskrifter: 'Parsenowska diktsamlingen' (40 st. dikter 1789—90, tillägn. överstinnan Philippine von Qvillfeldt, f. von Parsenow), tillh. frih. A. Lillie-creutz, Källunda. — Beskrifning öfver en resa åt Östergöthland... 1790 af C. C. M. (versif.; fragment, avskr.), tillh. fröken Brite-Sophie Silfverskiöld, Lund. — Cecile eller ömhetens seger. Comedie i tre acter blandad med sång (1795), tillh. kommendören frih. A. W:son Gyllenkrok, Stockholm. — Några små anmärkningar öfver den nya Cecile af des första författare...

upsatte 1795 (bil. till brev 24 dec. 1795 fr. C. Chr. Gjørwell t. hans dotter Gust. Eleon. Lindahl), Gjørwells brevväxl., KB. — | Divertissement tillägnad fru grefvinnan Sprengtporten... (1797), tillh. frih. A. W:son Gyllenkrok, Stockholm. — Skaldeförsök ('Sinclairsholmssamlingen', 60 st. dikter 1800—12), tillh. grevinnan Brita Wachtmeister, f. Barnekow, Stockholm. — Poesier..., samlade sedan 1800 ('Björnstorpsamlingen', av förf. översedd o. utök. avskr. av föreg; inneh. ytterl. 5 dikter 1813—omkr. 1821), tillh. ryttmästaren frih. N. Gyllenkrok, Björnstorp. — Rese-beskrifning (1818, prosa, resa fr. Växjö t. Hesselbyholm o. åter), tillh. frih. A. W: son Gyllenkrok, Stockholm. — 4 dikter, även eljest kända, i avskr. i De la Gard. arkivet (Sami. af poesi, T. 2, N:o 56, 87 [91], 105 o. 118), LB. — Enstaka tillfällighetsverser hos olika ägare. Teckningar: 'Ritbok I' (120 st., omkr. 1780—1807, i blyerts, bläck, tusch, akvarell; därav omkr. 100 karikatyrer samt folklivsbilder; versif. företal 1806), tillh. redaktionssekreteraren B. Hildebrand, Stockholm. — 'Ritbok II' (40 st. i akvarell, huvudsakl. folklivsbilder, delvis karikerade), tillh. friherrinnan J. Crafoord, f. Gyllenkrok, Lund. [Tills. 5 st. ur Ritb. I o. II offentliggjorda i Fataburen (1913, 1917) och i arbeten av^]. C. Barfod (nytrycket av Märkvärdigheter rör. skånska adeln, 1925), J. Flodmark, L. Looström, G. Nordensvan och N. Personne.] — 'Ordspråksbok I' (100 st. i akvarell; sammanb. med 'Björnstorpsaml.', se Handskr.), 53 spelkort, akvarell, tillh. frih. N. Gyllenkrok, Björnstorp. — 'Ordspråksbok II' (defekt; 37 st. i akvarell), tidigare i arkivet å Näsbyholm (v. Blixen-Finecke). — 18 st., därav 15 karikatyrer (de flesta trol. fr. 1790-talet; i blyerts, rödkrita, bläck, tusch, akvarell), tillh. förf. greve Birger Mörner, Magnusgården, Flen. — Enstaka teckningar bl. a. i LB och hos professorskan E. Hildebrand, f. Gyllenkrok, och fru A. Lundahl, f. Hyltén-Cavallius, Lund, samt kaptenen frih. A. Gyllenkrok, Stockholm.

Källor och litteratur

Källor: Brev till Johan Vilhelm, Louise och Jakob Vilhelm Sprengtporten, RA; brev till P. Tham, brev till o. från C. Chr. Gjørwell samt anteckn. i interfol. ex. av S. Leijonhufvud & S. Brithelli, Kvinnan inom svenska litteraturen (1893), KB; 1 brev till J. H. Liden, UB; brev till Es. Tegnér, LB; Lunds domkap. arkiv samt domböcker o. kyrkoarkiv, landsarkivet i Lund; bouppteckningar, Göta hovrätts arkiv, Jönköping; handl. i K. akad. för de fria konsterna arkiv, Stockholm; familjebrev, tillh. översten frih. B. Cederström, Stockholm (dep. i Torups arkiv); handl. i det hos frih. K. K: son Leijonhufvud, Strängnäs, deponerade Leijonhufvudsarkivet; div. familjehandl. i arkiven å Björnstorp (frih. Gyllenkrok), Näsbyholm (frih. von Blixen-Finecke) o. Kulla Gunnarstorp (kabinettskammarherren greve A. Wachtmeister); anteckn. i generalkonsul Jean Jahnssons bibi., Stockholm. — Handl. ur von Brinkman'ska arkivet, utg. af G. Andersson, 2 (1865). — G. J. Ehrensvärd, Dagboksanteckningar, 1, utg. af E. V. Montan (1878); C. C. Gjørwell, Familjebref, utg. af O. Levertin (1900). — Anteckningar om Ch. C. av P. Wieselgren i Biogr. lexikon, 9 (1843), s. 270 o. följ. (art. H. E. Mörner) samt art. Bror Cederström i Sv. biogr. lexikon, N. F., 3 (1859—60); — B. von Beskow, Lefnadsteckning öfver J. D. Valerius (i dennes Sami. vitterhets-arbeten, 1 1855); [H. Hyltén-Cavallius], Ett vittert Värendsminne (Smålandsposten 20 juli 1894, n: o 26).

Hänvisa till den här artikeln

Bäst är förstas om man kan göra en hänvisning till den tryckta versionen. Om man vill hänvisa till webbversionen måste man göra en länk till aktuell sida så att det är tydligt att det är webbversionen man hänvisar till. Ett exempel på en hänvisning till denna artikeln är:

C Charlotte Cederström (f. Mörner), <https://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/14734>, *Svenskt biografiskt lexikon* (art av Bengt Hildebrand.), hämtad 2018-01-02.

Du kan också hänvisa till den här artikeln med hjälp av dess unika URN-nummer som är: **urn:sbl:14734** URN står för *Uniform Resource Name* och är en logisk identifierare för denna artikel, till skillnad från dess länk, som är en fysisk identifierare. Det betyder att en hänvisning till artikelns URN alltid kommer att vara giltig, oavsett framtida förändringar av denna webbsida.

En sådan hänvisning kan se ut på följande sätt:

C Charlotte Cederström (f. Mörner), urn:sbl:14734, Svenskt biografiskt lexikon (art av Bengt Hildebrand.), hämtad 2018-01-02.

Rättelser

Skicka gärna in en rättelse på denna artikel om du hittar något fel. Observera dock att endast regelrätta faktafel samt inläsningsfel korrigeras. Några strykningar/tillägg eller andra ändringar i databasen kan inte göras, då den endast är en kopia av originalet (den tryckta utgåvan) och därför måste spegla detta.

Din e-postadress (frivillig uppgift):

Vad heter Sveriges huvudstad? (förhindrar spam):

Riksarkivet

Utgivare: [Svenskt biografiskt lexikon](#)

E-post: [sbl\[snabel-a\]riksarkivet.se](mailto:sbl[snabel-a]riksarkivet.se)